

Řízení experimentu počítačem F3300

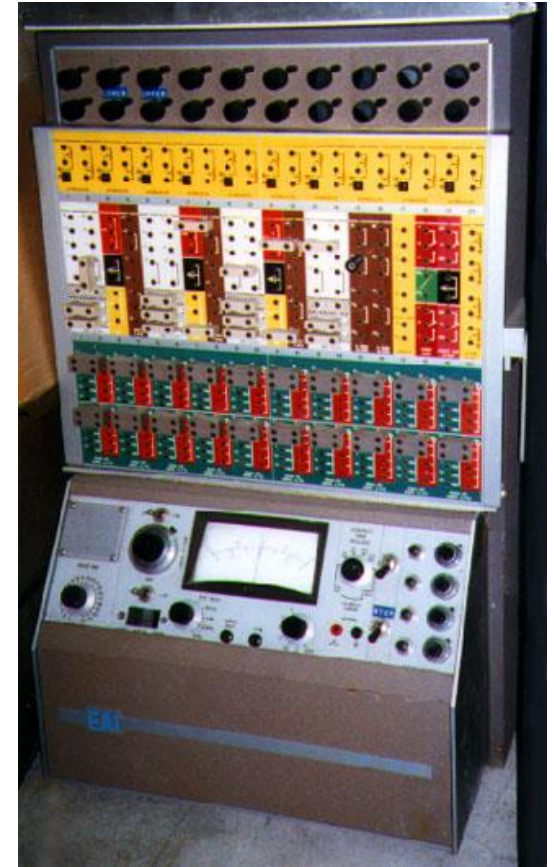
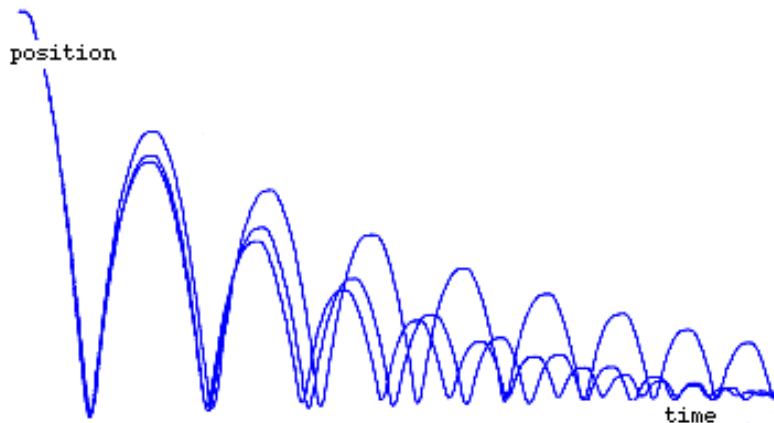
Počítač

Počítač

- analogový
- číslicový (digitální)

Elektronický analogový počítač

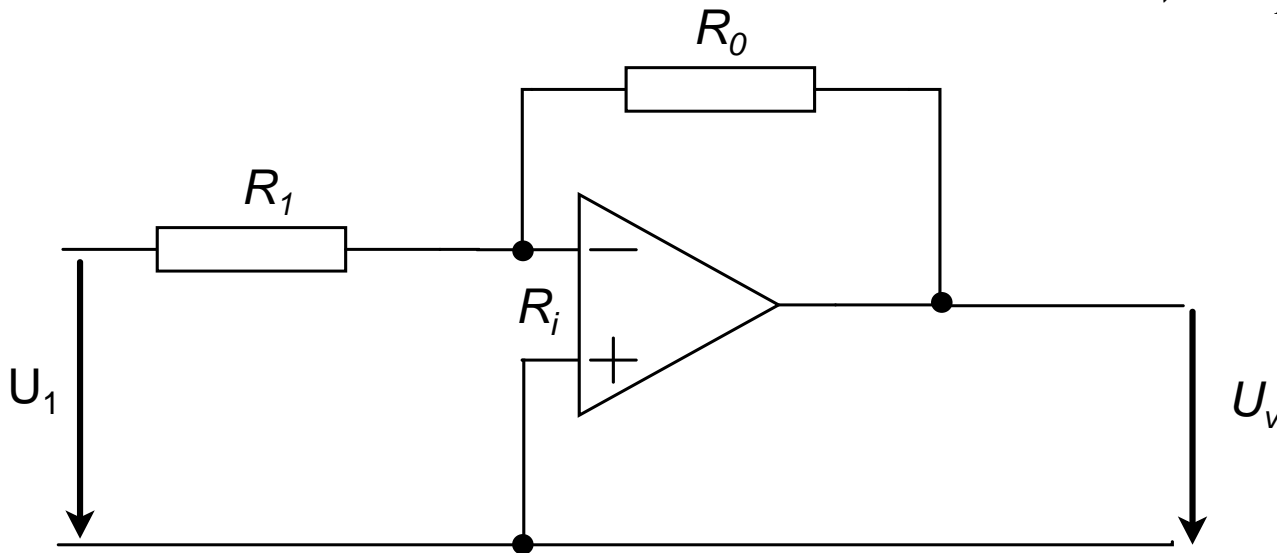
- Elektronický analogový počítač byl v principu stovebnice složená se základních obvodů pro analogové zpracování elektrických signálů – operační zesilovače, funkční měniče, komparátory, spínače
- Studované problémy byly nejprve vyřešeny matematicky (tj. byla nalezena např. rovnice, popisující řešení)
- Vyřešit problém pomocí AP znamenalo sestavit obvod, který byl popsán stejnou rovnicí a tedy simuloval studovaný děj.
- Typicky: hledaná funkce $f(x)$ byla určena měřením závislosti napětí na čase $U(t)$

Operační zesilovač

- širokopásmový zesilovač se stejnosměrným vstupem, s velkým vstupním odporem R_i řádu stovky $k\Omega$ až několika $M\Omega$, s výstupním odporem řádu $100\ \Omega$ a velkým zesílením větším než 10^4 .
- V ideálním případě $R_i \rightarrow \infty$, a pak

$$U_v = -\frac{R_0}{R_1} U_1$$

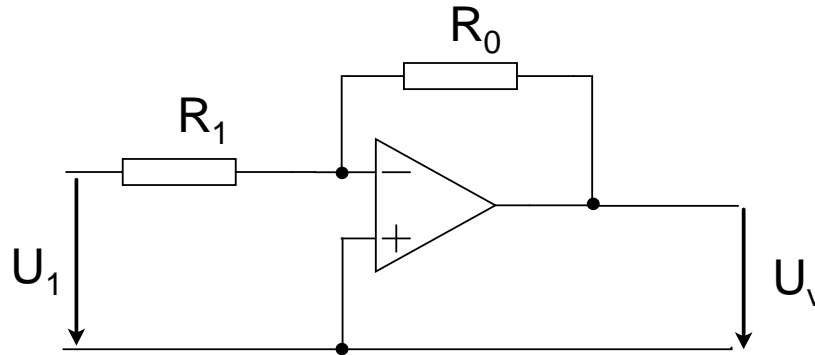

Některé operace

- násobení konstantou

$$y = k \cdot x$$

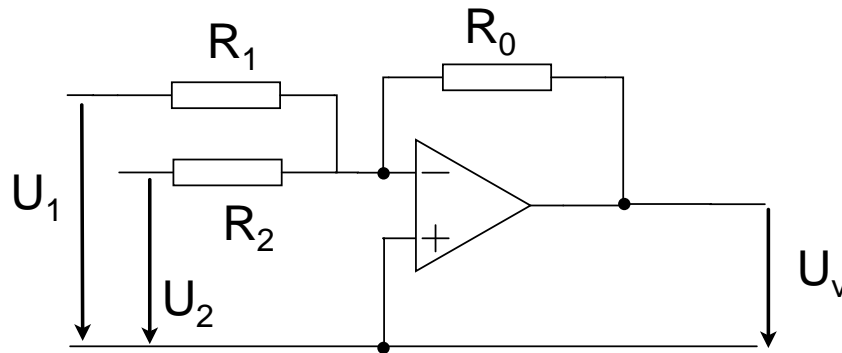
$$U_v = -\frac{R_0}{R_1} U_1$$

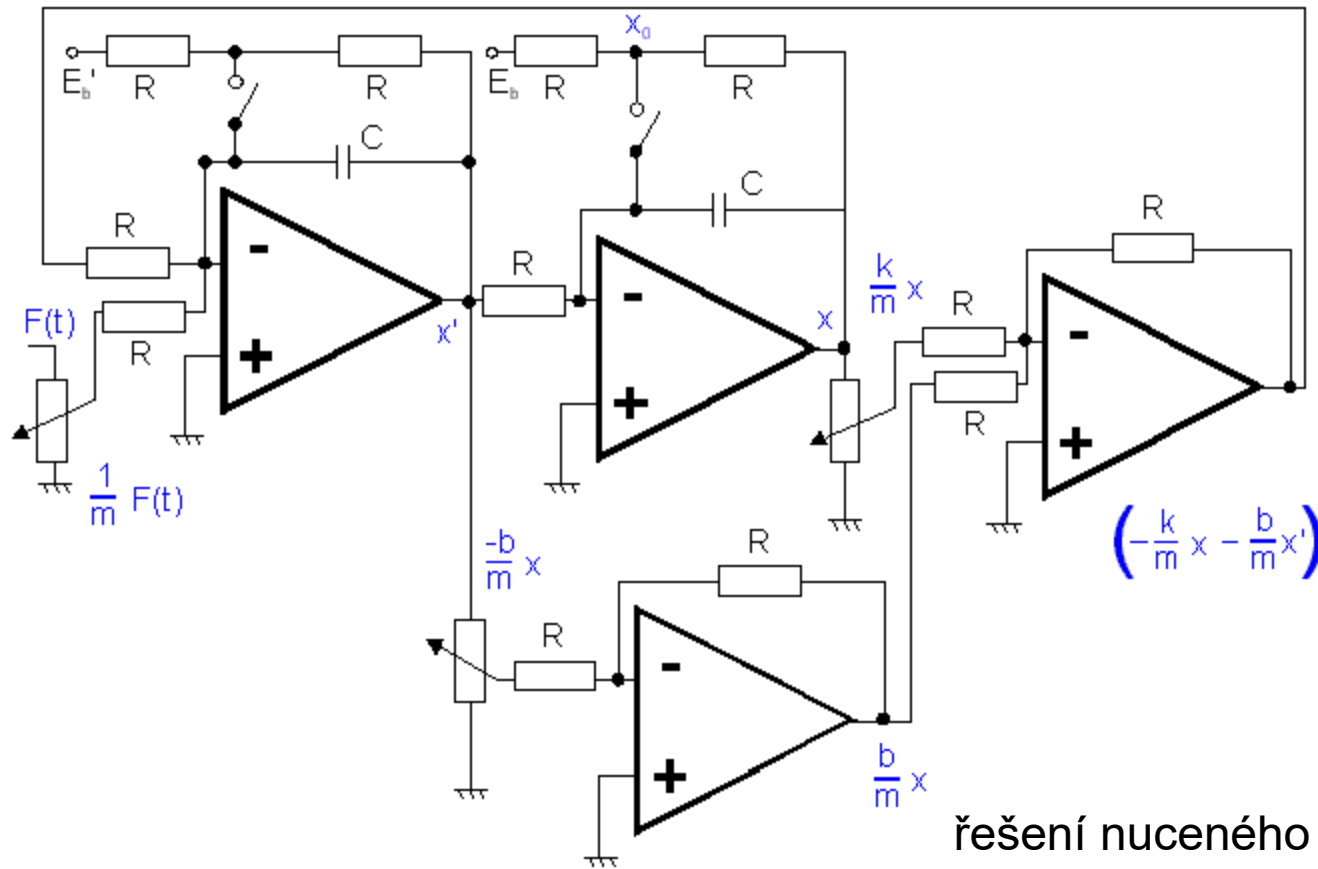
- sčítání dvou čísel

$$y = x_1 + x_2$$

$$U_v = -\left(\frac{R_0}{R_1} U_1 + \frac{R_0}{R_2} U_2\right)$$

Příklad analogového počítače

řešení nuceného kmitavého pohybu

$$\frac{d^2 x(t)}{dt^2} + \frac{b}{m} \frac{dx(t)}{dt} + \frac{k}{m} x(t) = \frac{F(t)}{m}$$

Nevýhody analogového počítače

- malá přesnost při provádění výpočtů, korektnost modelu, neznámý vliv okolí, systematické a náhodné chyby měření
- počítač je stavebnice, v určitém zapojení řeší zcela konkrétní problém – jde spíše o speciální kalkulátor
- neuniverzálnost – úlohy nematematického charakteru se provádějí „těžce“
- **Ale:** nastavenou činnost jednoduchého charakteru vykonává bez nutnosti užít DT → dnešní použití je např. předzpracování signálu

Diskretizace

- Původně analogová veličina (s oborem reálných čísel) je uměle omezena na konečnou množinu diskrétních hodnot.
- Interval mezi hodnotami (krok) je zvolen tak, aby se jednotlivé hodnoty daly snadno odlišit.
- Diskrétními hodnotami se kódují jednotlivé číslice, nutnost řešení vztahu mezi řády.

Logika TTL:

0 repr. napětí 0 – 0,8 V;

1 repr. napětí 2 – 5 V.

Dvojková soustava

- Je snadnější zkonstruovat elektronické prvky, u kterých budou dobře rozlišeny dva stavy než deset. Každá číslice může proto nabývat jen dvou hodnot.
- Desítková soustava reprezentuje čísla v násobcích 10, číslice 0 – 9. Dvojková soustava reprezentuje čísla v násobcích 2, číslice 0 – 1.

$$235_{10} = 2 \cdot 10^2 + 3 \cdot 10^1 + 5 \cdot 10^0$$

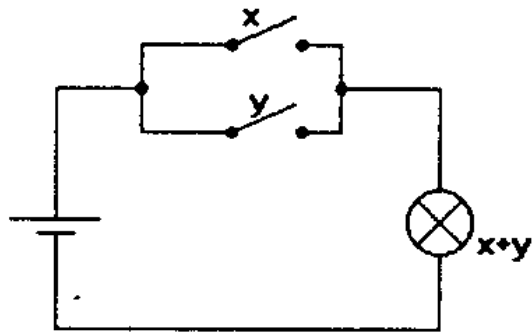
$$110_2 = 1 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0 = 6_{10}.$$

Sčítání binárních čísel probíhá podobně jako v desítkové soustavě, k přenosu do vyššího řádu však dochází, získá-li součet cifer hodnotu 2.

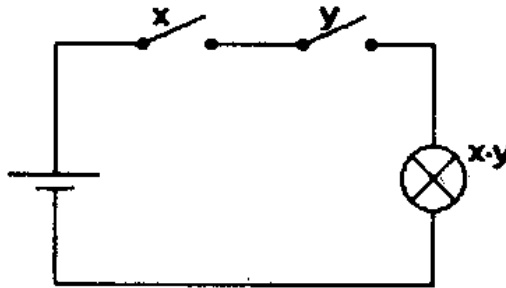
- Binární číslice (resp. místo, kde je číslice uložena) je tzv. bit (binary digit).

Boolova algebra

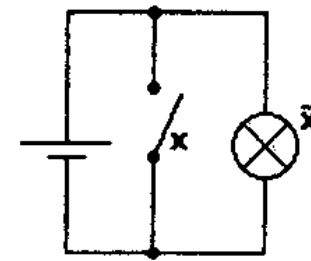
- dvě hodnoty: 1 „pravda“, 0 „nepravda“
- tři základní operace: logický součet $+$, logický součin $\cdot$, negace $\bar{}$

součet

součin

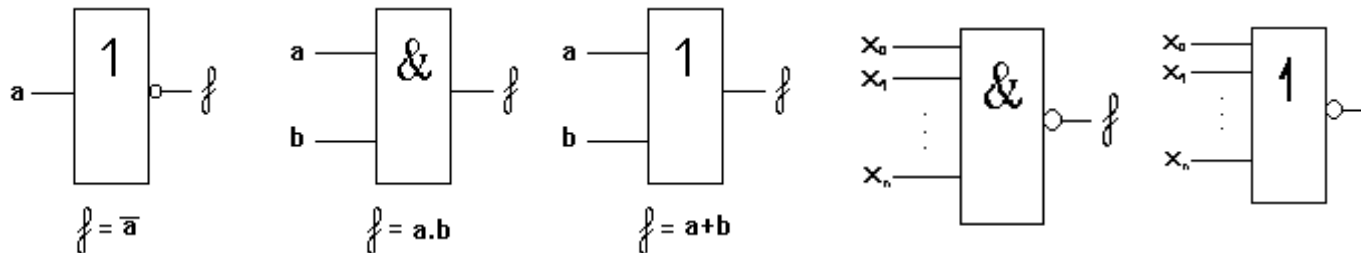
negace

naivní realizace logických operací

Boolova algebra

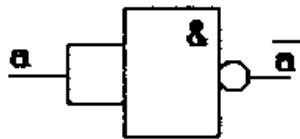
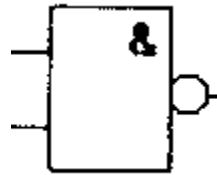
- dvě hodnoty: 1 „pravda“, 0 „nepravda“
- tři základní operace: negace $\bar{}$, logický součin $\cdot$, logický součet $+$

a	b	$\bar{a}$ NOT	$a \cdot b$ AND	$a + b$ OR	$\overline{a \cdot b}$ NAND	$\overline{a + b}$ NOR	$a \oplus b$ XOR
0	0	1	0	0	1	1	0
0	1	1	0	1	1	0	1
1	0	0	0	1	1	0	1
1	1	0	1	1	0	0	0

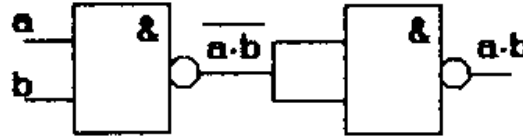

Shefferova algebra

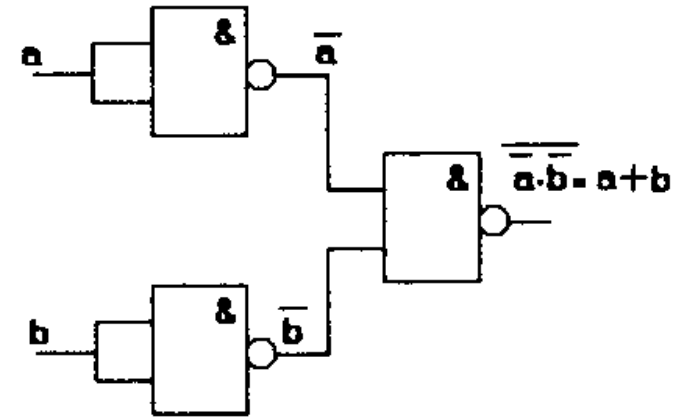
- všechny operace lze vytvořit pomocí jediné funkce (hradla) NAND

negace

součin

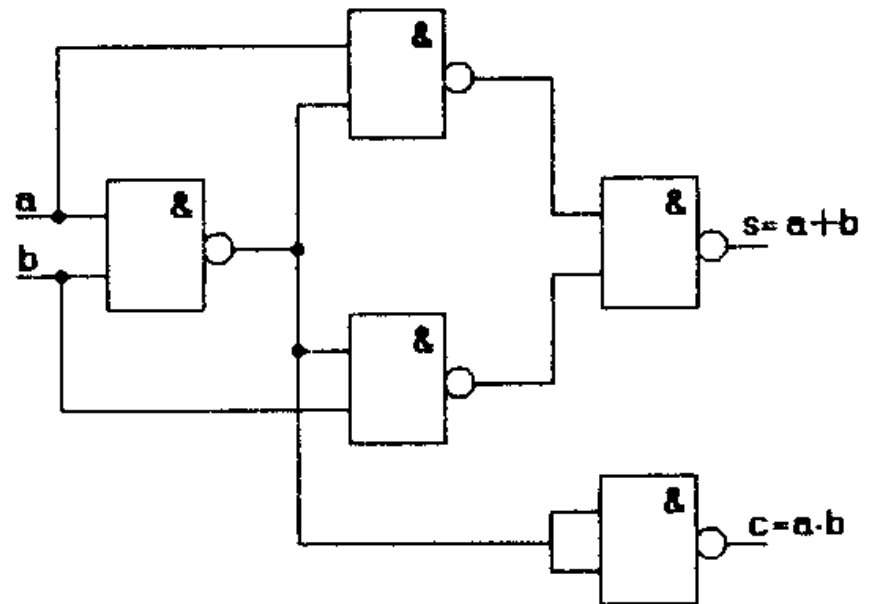
součet

- Pierceova algebra – využívá funkci NOR

Polosčítačka

- logický součet nemá vlastnosti aritmetického součtu
- tuto vlastnost má operace XOR, vyžaduje však doplnění o určení, zda došlo k přenosu jedničky do vyššího řádu

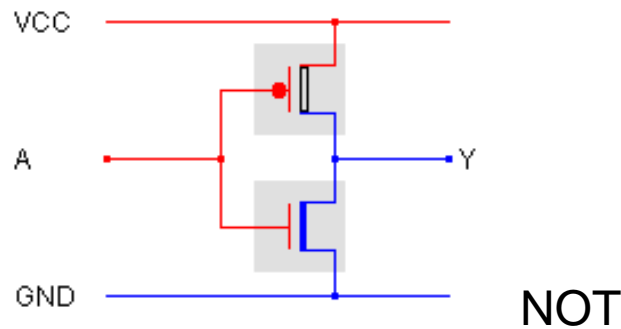
a	b	$a \oplus b$ XOR	$a \cdot b$
0	0	0	0
0	1	1	0
1	0	1	0
1	1	0	1

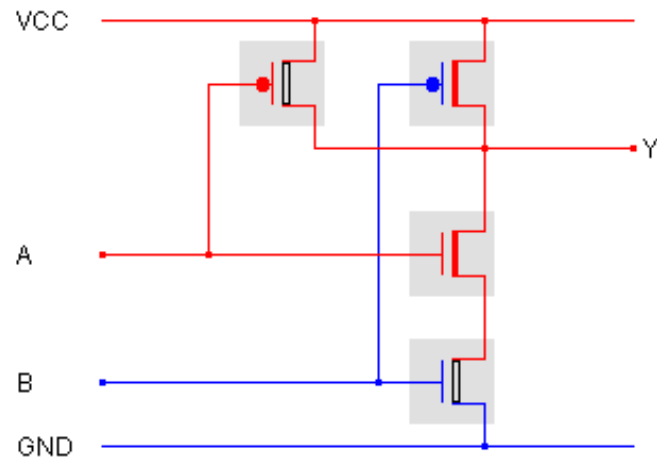
realizace pomocí hradel NAND

Realizace hradel

- 0. generace: relé
- 1. – 3. generace: elektronky, tranzistory, integrované obvody
- Př. unipolární tranzistor technologie CMOS (*Complementary Metal-Oxide Semiconductor*)

Colors: [VCC] [GND] [Z (floating)] [Short-circuit]

B	A	Y
0	0	1
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Colors: [VCC] [GND] [Z (floating)] [Short-circuit]

Počítač x samočinný kalkulátor x kontroler

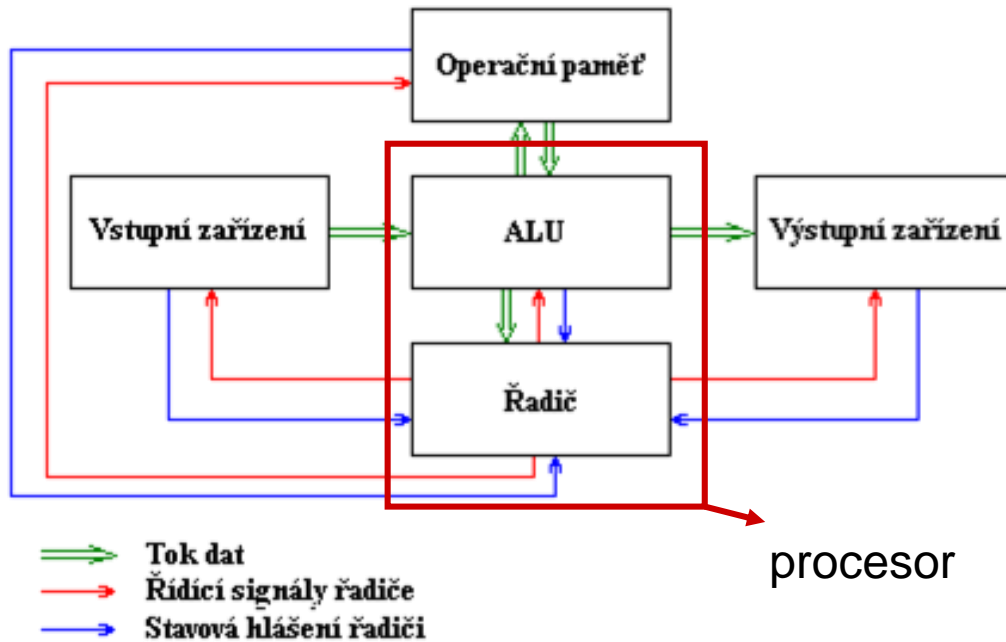

- Kalkulátor je výpočetní stroj s pevně stanoveným programem činnosti. Ten je „zadrátován“ v přístroji a jeho změna je obtížná, ne-li nemožná.
- Počítač je univerzální výpočetní stroj, řízený vkládaným programem. Program je načítán spolu se vstupními daty.
- Kontroler je výpočetní stroj, u kterého se změna úlohy častone dělá. provádí změnou firmware. Firmware se mění při upgradu.

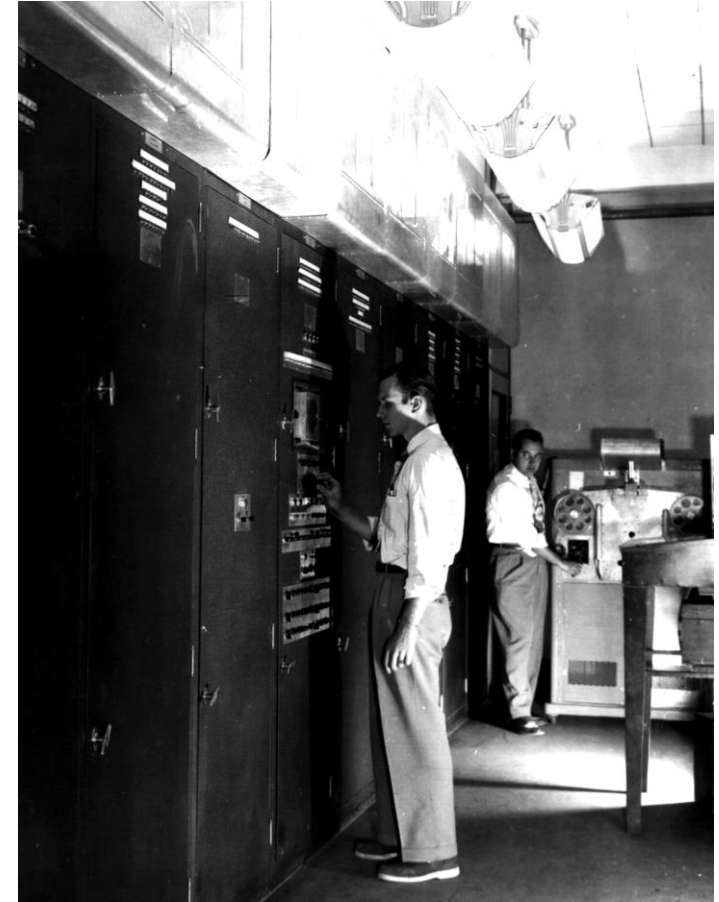
Charles Babbage – návrh tzv. *Analytical Engine* 1834-1871

von Neumannova architektura

- Program je umístěn ve stejné paměti jako data.

zdroj Pelikán: Architektura osobních počítačů

1. umístění programu a dat do paměti přes vstupní zařízení
2. řadič interpretuje program, výpočet s daty v paměti provádí ALU
3. výstup výsledků přes výstupní zařízení

von Neumannova architektura

- Struktura počítače je nezávislá na typu řešené úlohy, počítač se programuje obsahem paměti.
- Následující krok počítače je závislý na kroku předchozím.
- Instrukce a operandy (tj. data) jsou v téže paměti.
- Paměť je rozdělena do buněk stejné velikosti, jejich pořadová čísla se využívají jako adresy.
- Program je tvořen posloupností instrukcí, ty se vykonávají jednotlivě v pořadí, v jakém jsou zapsány do paměti.
- Změna pořadí provádění instrukcí se provede instrukcí podmíněného nebo nepodmíněného skoku.
- Pro reprezentaci instrukcí, čísel, adres a znaků se používá dvojková číselná soustava.

von Neumannova architektura

Rozdíly vůči dnešku:

- multitasking
- paralelismus, multiprocessing
- interaktivní režim
- V/V zařízení
- OS x aplikační software

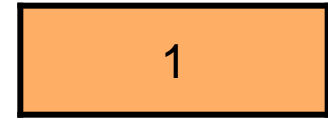
Harvardská architektura

- podle počítače Mark 1 (Harvard University, 1944)
- oddělená paměť pro program a data (von Neumannova arch. používá společnou paměť pro program i data)
- výhody: vyšší rychlost při načítání, různé druhy paměti (typ, šířka slova), bezpečnost
- časté využití u mikrokontrolerů (PIC, Atmel-AVR)
- prvky i u PC (rozdělené cache paměti L1 na čipu procesoru)

RAM

Random Access Machine

- výpočetní model (model počítače na úrovni assembleru)

počítadlo instrukcí

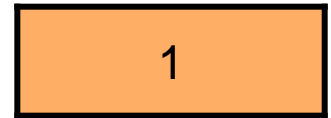
READ číslo | adresa vstupního registru
STORE adresa pracovního registru
LOAD číslo | adresa pracovního registru
ADD číslo | adresa pracovního registru
SUB číslo | adresa pracovního registru
JUMP číslo instrukce
JPOS číslo instrukce
JZERO číslo instrukce
JNEG číslo instrukce
HALT

program (konečná posloupnost instrukcí)

RAM

vstupní registry

počítadlo instrukcí

```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


pracovní registry

RAM

vstupní registry

5	3	0	0	...

2

počítadlo instrukcí

```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```

5	stradač
0	
0	
0	

pracovní registry

RAM

vstupní registry

5	3	0	0	...

3

počítadlo instrukcí

```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```

5	stradač
0	
0	
0	

pracovní registry

RAM

vstupní registry

počítadlo instrukcí

```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry

5	3	0	0	...

6

počítadlo instrukcí

```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```

3	stradač
5	
0	
0	

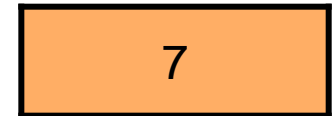
pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


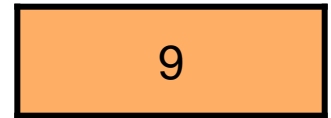
počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry

počítadlo instrukcí

```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


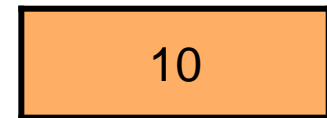
pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```

12

počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


počítadlo instrukcí

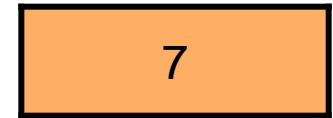
pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```


počítadlo instrukcí

pracovní registry

RAM

vstupní registry


```
READ 1
JZERO 13
STORE 1
READ 2
JZERO 13
STORE 2
LOAD 3
ADD 1
STORE 3
LOAD 2
SUB =1
JPOS 6
LOAD 3
HALT
```

*jako výsledek je chápán obsah střadače
(nebo i obsah pracovních registrů)*

14

počítadlo instrukcí

15 stradač

5

1

15

pracovní registry

Mikroprocesor 8080

Osmibitový procesor

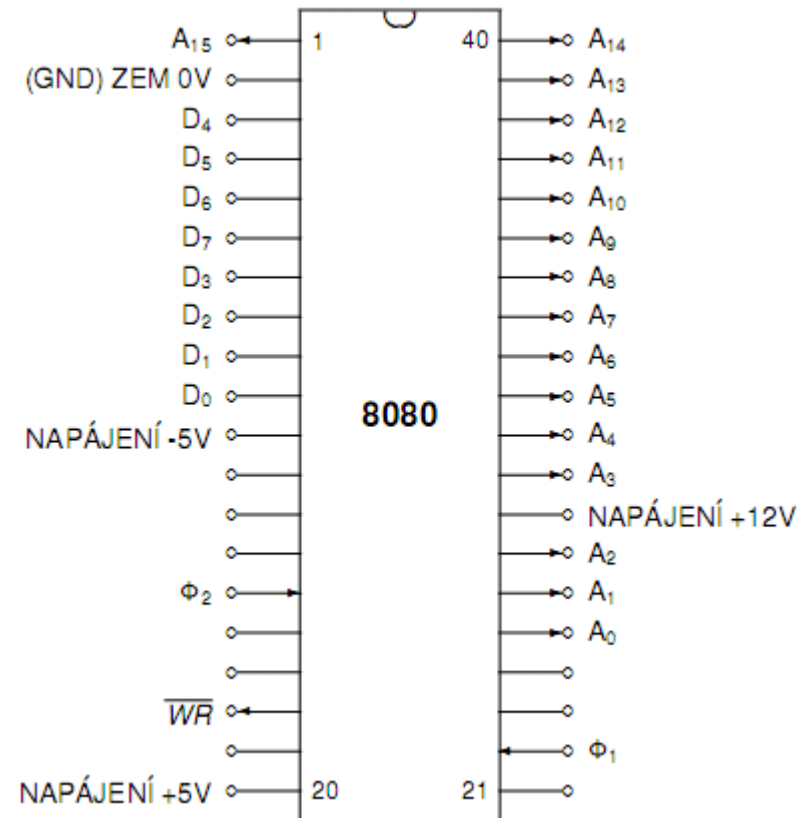
- data 8 bit, adresa 16 bit

PC (Program Counter) 16 bit

- registr s adresou prováděné instrukce

A (Accumulator, střadač) 8 bit

- registr, nad kterým se provádějí operace

Instrukce 8080

Příklady instrukcí

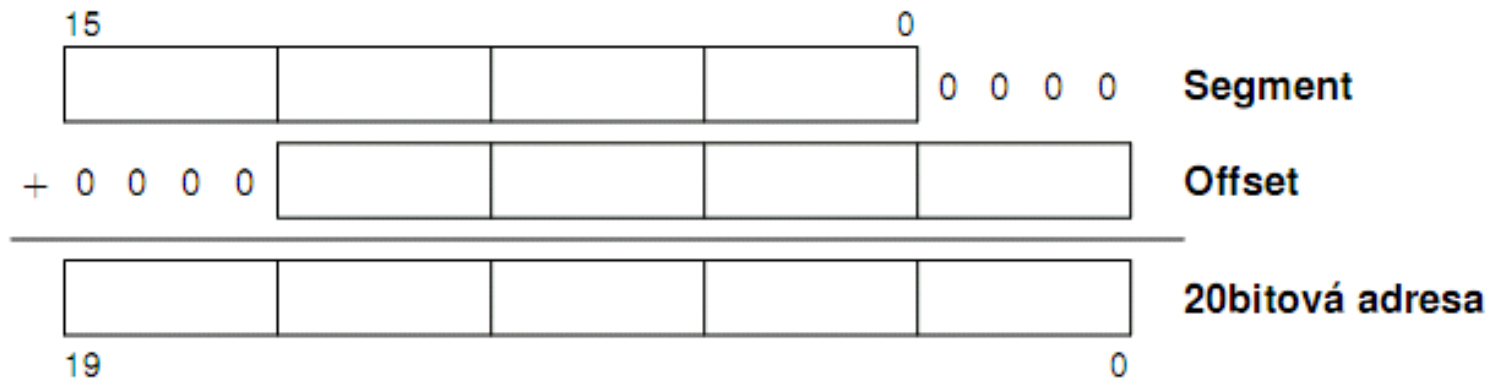
- LDA (Load A Direct) 3Ah <nižší bajt> <vyšší bajt>
- STA (Store A Direct) 32h <nižší bajt> <vyšší bajt>
- OUT
- IN

- JMP (Jump Unconditional) C3h <nižší bajt> <vyšší bajt>
- JZ (Jump Zero) CA <nižší bajt> <vyšší bajt>

- ADD registr
- MOV cíl. registr zdroj. registr

Mikroprocesor 8080 - opcodes

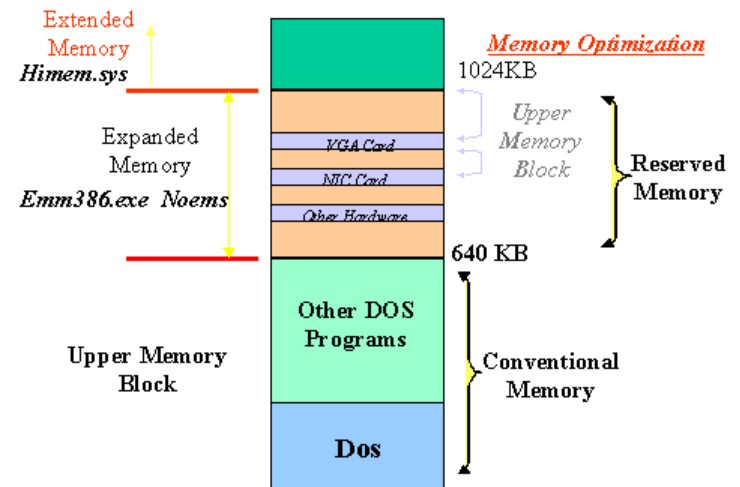
	x0	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	xA	xB	xC	xD	xE	xF	
0x	NOP 1 4 ---	LXI B,d16 3 10 ---	STAX B 1 7 ---	INX B 1 5 ---	INR B 1 5 S Z A P -	DCR B 1 5 S Z A P -	MVI B,d8 2 7 ---	RLC 1 4 ---		DAD B 1 10 ---	LDAX B 1 7 ---	DCX B 1 5 ---	INR C 1 5 S Z A P -	DCR C 1 5 S Z A P -	MVI C,d8 2 7 ---	RRC 1 4 ---	
1x		LXI D,d16 3 10 ---	STAX D 1 7 ---	INX D 1 5 ---	INR D 1 5 S Z A P -	DCR D 1 5 S Z A P -	MVI D,d8 2 7 ---	RAL 1 4 ---		DAD D 1 10 ---	LDAX D 1 7 ---	DCX D 1 5 ---	INR E 1 5 S Z A P -	DCR E 1 5 S Z A P -	MVI E,d8 2 7 ---	RAR 1 4 ---	
2x		LXI H,d16 3 10 ---	SHLD a16 3 16 ---	INX H 1 5 ---	INR H 1 5 S Z A P -	DCR H 1 5 S Z A P -	MVI H,d8 2 7 ---	DAA 1 4 S Z A P C		DAD H 1 10 ---	LHLD a16 3 16 ---	DCX H 1 5 ---	INR L 1 5 S Z A P -	DCR L 1 5 S Z A P -	MVI L,d8 2 7 ---	CMA 1 4 ---	
3x		LXI SP,d16 3 10 ---	STA a16 3 13 ---	INX SP 1 5 ---	INR M 1 10 S Z A P -	DCR M 1 10 S Z A P -	MVI M,d8 2 10 ---	STC 1 4 ---		DAD SP 1 10 ---	LDA a16 3 13 ---	DCX SP 1 5 ---	INR A 1 5 S Z A P -	DCR A 1 5 S Z A P -	MVI A,d8 2 7 ---	CMC 1 4 ---	
4x	MOV B,B 1 5 ---	MOV B,C 1 5 ---	MOV B,D 1 5 ---	MOV B,E 1 5 ---	MOV B,H 1 5 ---	MOV B,L 1 5 ---	MOV B,M 1 7 ---	MOV B,A 1 5 ---	MOV C,B 1 5 ---	MOV C,C 1 5 ---	MOV C,D 1 5 ---	MOV C,E 1 5 ---	MOV C,H 1 5 ---	MOV C,L 1 5 ---	MOV C,M 1 7 ---	MOV C,A 1 5 ---	
5x	MOV D,B 1 5 ---	MOV D,C 1 5 ---	MOV D,D 1 5 ---	MOV D,E 1 5 ---	MOV D,H 1 5 ---	MOV D,L 1 5 ---	MOV D,M 1 7 ---	MOV D,A 1 5 ---	MOV E,B 1 5 ---	MOV E,C 1 5 ---	MOV E,D 1 5 ---	MOV E,E 1 5 ---	MOV E,H 1 5 ---	MOV E,L 1 5 ---	MOV E,M 1 7 ---	MOV E,A 1 5 ---	
6x	MOV H,B 1 5 ---	MOV H,C 1 5 ---	MOV H,D 1 5 ---	MOV H,E 1 5 ---	MOV H,H 1 5 ---	MOV H,L 1 5 ---	MOV H,M 1 7 ---	MOV H,A 1 5 ---	MOV L,B 1 5 ---	MOV L,C 1 5 ---	MOV L,D 1 5 ---	MOV L,E 1 5 ---	MOV L,H 1 5 ---	MOV L,L 1 5 ---	MOV L,M 1 7 ---	MOV L,A 1 5 ---	
7x	MOV M,B 1 7 ---	MOV M,C 1 7 ---	MOV M,D 1 7 ---	MOV M,E 1 7 ---	MOV M,H 1 7 ---	MOV M,L 1 7 ---	HLT 1 7 ---	MOV M,A 1 7 ---	MOV A,B 1 5 ---	MOV A,C 1 5 ---	MOV A,D 1 5 ---	MOV A,E 1 5 ---	MOV A,H 1 5 ---	MOV A,L 1 5 ---	MOV A,M 1 7 ---	MOV A,A 1 5 ---	
8x	ADD B 1 4 S Z A P C	ADD C 1 4 S Z A P C	ADD D 1 4 S Z A P C	ADD E 1 4 S Z A P C	ADD H 1 4 S Z A P C	ADD L 1 4 S Z A P C	ADD M 1 7 S Z A P C	ADD A 1 4 S Z A P C	ADC B 1 4 S Z A P C	ADC C 1 4 S Z A P C	ADC D 1 4 S Z A P C	ADC E 1 4 S Z A P C	ADC H 1 4 S Z A P C	ADC L 1 4 S Z A P C	ADC M 1 7 S Z A P C	ADC A 1 4 S Z A P C	
9x	SUB B 1 4 S Z A P C	SUB C 1 4 S Z A P C	SUB D 1 4 S Z A P C	SUB E 1 4 S Z A P C	SUB H 1 4 S Z A P C	SUB L 1 4 S Z A P C	SUB M 1 7 S Z A P C	SUB A 1 4 S Z A P C	SBB B 1 4 S Z A P C	SBB C 1 4 S Z A P C	SBB D 1 4 S Z A P C	SBB E 1 4 S Z A P C	SBB H 1 4 S Z A P C	SBB L 1 4 S Z A P C	SBB M 1 7 S Z A P C	SBB A 1 4 S Z A P C	
Ax	ANA B 1 4 S Z A P C	ANA C 1 4 S Z A P C	ANA D 1 4 S Z A P C	ANA E 1 4 S Z A P C	ANA H 1 4 S Z A P C	ANA L 1 4 S Z A P C	ANA M 1 7 S Z A P C	ANA A 1 4 S Z A P C	XRA B 1 4 S Z A P C	XRA C 1 4 S Z A P C	XRA D 1 4 S Z A P C	XRA E 1 4 S Z A P C	XRA H 1 4 S Z A P C	XRA L 1 4 S Z A P C	XRA M 1 7 S Z A P C	XRA A 1 4 S Z A P C	
Bx	ORA B 1 4 S Z A P C	ORA C 1 4 S Z A P C	ORA D 1 4 S Z A P C	ORA E 1 4 S Z A P C	ORA H 1 4 S Z A P C	ORA L 1 4 S Z A P C	ORA M 1 7 S Z A P C	ORA A 1 4 S Z A P C	CMP B 1 4 S Z A P C	CMP C 1 4 S Z A P C	CMP D 1 4 S Z A P C	CMP E 1 4 S Z A P C	CMP H 1 4 S Z A P C	CMP L 1 4 S Z A P C	CMP M 1 7 S Z A P C	CMP A 1 4 S Z A P C	
Cx	RNZ 1 11/5 ---	POP B 1 10 ---	JNZ a16 3 10 ---	JMP a16 3 10 ---	CNZ a16 3 17/11 ---	PUSH B 1 11 ---	ADI d8 2 7 S Z A P C	RST 0 1 11 ---	RZ 1 11/5 ---	RET 1 10 ---	JZ a16 3 10 ---		CZ a16 3 17/11 ---	CALL a16 3 17 ---	ACI d8 2 7 S Z A P C	RST 1 1 11 ---	
Dx	RNC 1 11/5 ---	POP D 1 10 ---	JNC a16 3 10 ---	OUT d8 2 10 ---	CNC a16 3 17/11 ---	PUSH D 1 11 ---	SUI d8 2 7 S Z A P C	RST 2 1 11 ---	RC 1 11/5 ---		JC a16 3 10 ---	IN d8 2 10 ---	CC a16 3 17/11 ---		SBI d8 2 7 S Z A P C	RST 3 1 11 ---	
Ex	RPO 1 11/5 ---	POP H 1 10 ---	JPO a16 3 10 ---	XTHL 1 18 ---	CPO a16 3 17/11 ---	PUSH H 1 11 ---	ANI d8 2 7 S Z A P C	RST 4 1 11 ---	RPE 1 11/5 ---	PCHL 1 5 ---	JPE a16 3 10 ---	XCHG 1 5 ---	CPE a16 3 17/11 ---		XRI d8 2 7 S Z A P C	RST 5 1 11 ---	
Fx	RP 1 11/5 ---	POP PSW 1 10 S Z A P C	JP a16 3 10 ---	DI 1 4 ---	CP a16 3 17/11 ---	PUSH PSW 1 11 ---	ORI d8 2 7 S Z A P C	RST 6 1 11 ---	RM 1 11/5 ---	SPHL 1 5 ---	JM a16 3 10 ---	EI 1 4 ---	CM a16 3 17/11 ---		CPI d8 2 7 S Z A P C	RST 7 1 11 ---	

Segmentace paměti 8086

- Čtyři registry: CS, DS, SS, ES

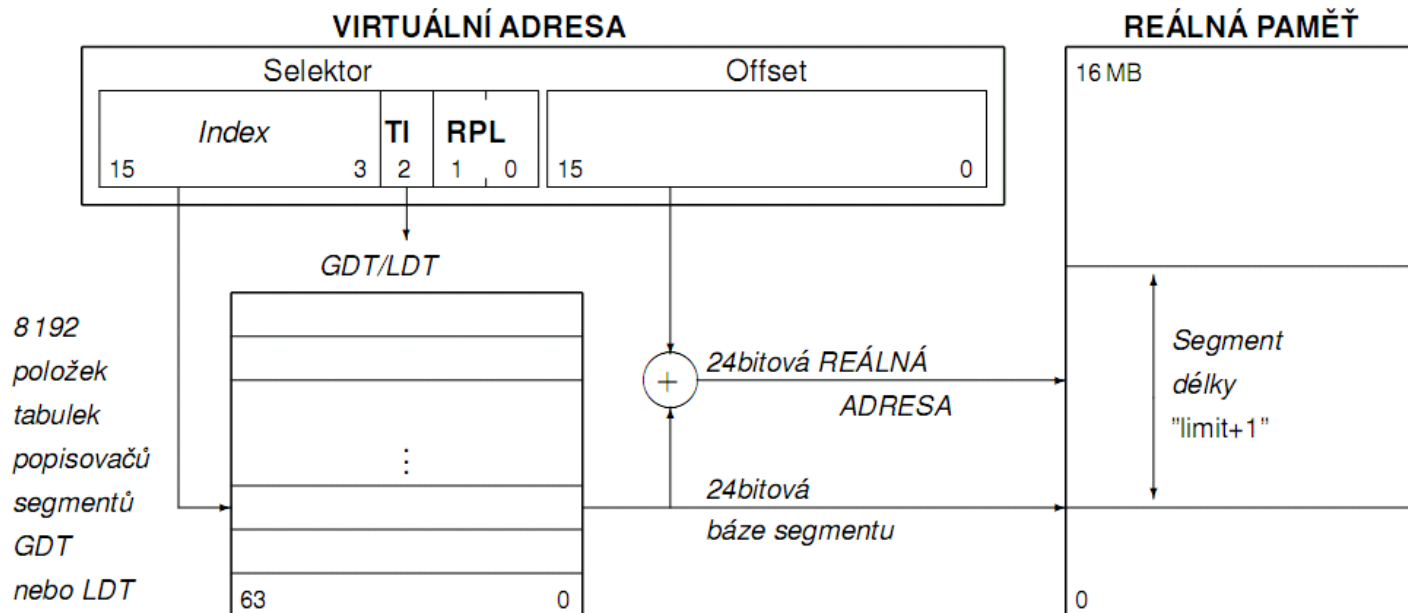
- Adresa ve tvaru segment:offset

80286 (základ PC AT)

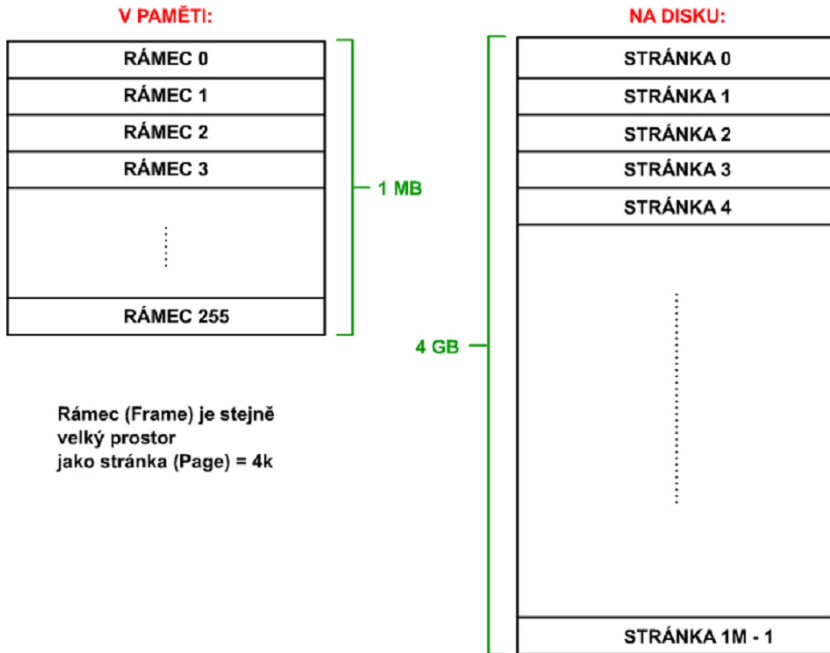
Dva režimy

- Reálný (jako u 8086)
- Chráněný režim (podpora multiprogramování, ochrana paměti, jiná adresace, přístupová práva)
- Globální/lokální adresový prostor

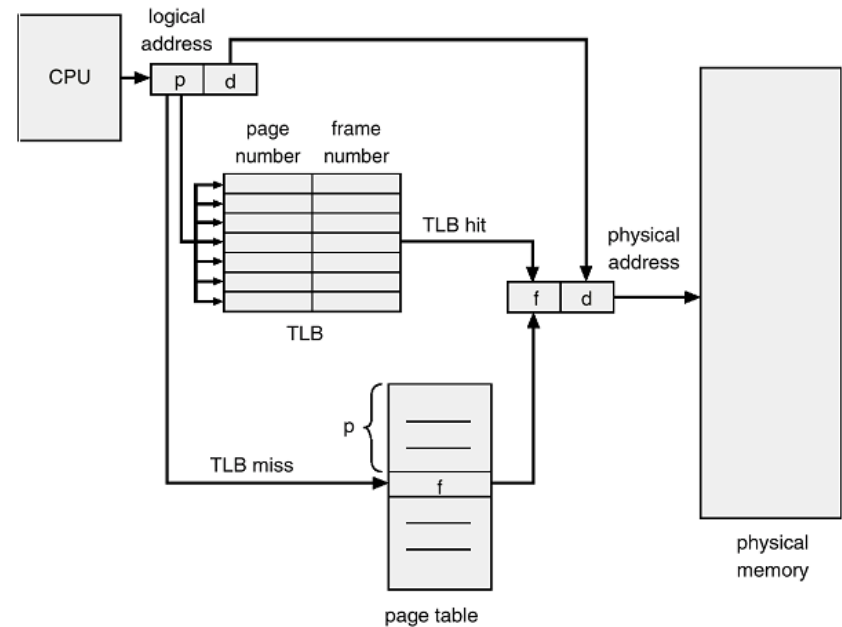

Virtualizace paměti

Rámeč (Frame) je stejně velký prostor jako stránka (Page) = 4k

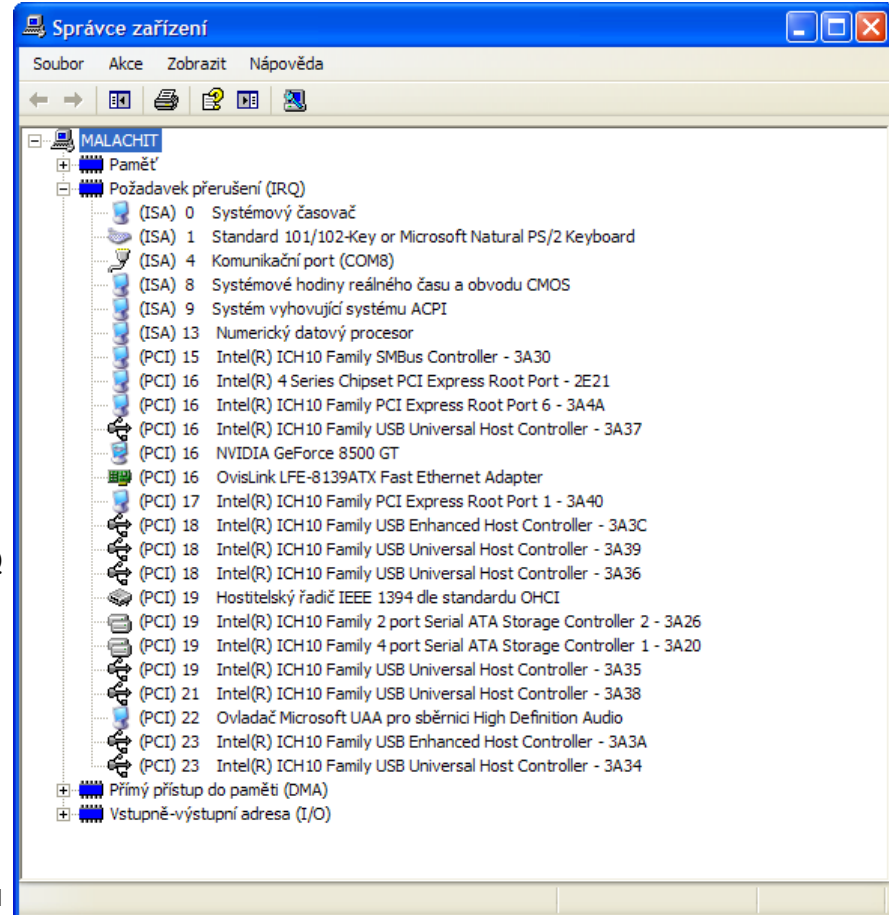

Přerušení (IRQ = Interrupt Request)

- je potřeba reagovat na hardwarové události, spouštět služby OS či obsluhovat více procesů
- **zdroje přerušení (x86):**
  - vnější
    - signál NMI – katastrofické stavy (např. chyba parity v paměti)
    - signál INTR (interrupt) maskovatelný signál, vnější zdroje IRQ přes řadič přerušení
  - vnitřní
    - softwarové generování přerušení – instrukce INT
    - dělení nulou
- **průběh:**
  1. Přerušení prováděného programu
  2. Úklid kontextu do zásobníku (registry)
  3. Provedení rutiny
  4. Obnovení kontextu, pokračování
- **Ne vždy lze přerušení provést**
  - povolení/zakázání přerušení – instrukce STI, CLI, nastavují příznak IF (Interrupt Flag)
  - Kritická sekce

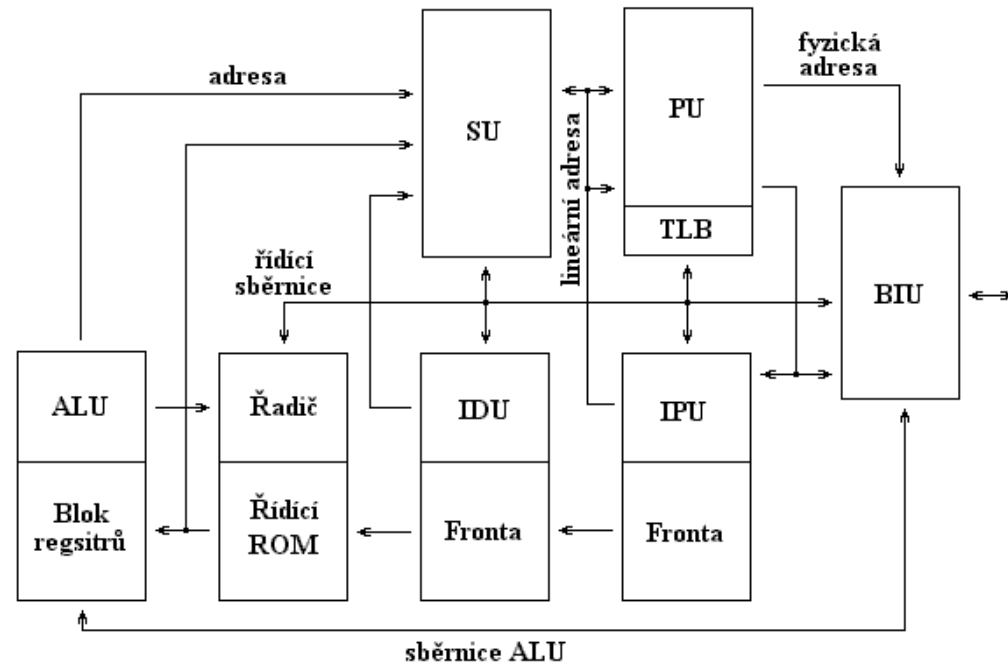
Přerušeni

Linka	PC/XT	PC/AT
NMI	Chyba parity	Chyba parity
IRQ 0	Systémový časovač	Systémový časovač
IRQ 1	Klávesnice	Klávesnice
IRQ 2	Grafický adaptér	Propojení řadičů přerušeni
IRQ 3	Sériový port 2	Sériový port 2
IRQ 4	Sériový port 1	Sériový port 1
IRQ 5	Řadič pevného disku	Paralelní port 2
IRQ 6	Řadič disket	Řadič disket
IRQ 8	-----	Hodiny reálného času
IRQ 9	-----	Volný, softwarově přeměrován na IRQ 2
IRQ 10	-----	Volný
IRQ 11	-----	Volný
IRQ 12	-----	Volný
IRQ 13	-----	Numerický koprocesor
IRQ 14	-----	Řadič pevného disku
IRQ 15	-----	Volný

Mikroprocesor 80386

- **BIU** (Bus Interface Unit) – styk se sběrnici, pro přenos dat mezi procesorem a okolím
- **IPU** (Instruction Prefetch Unit – naplňuje frontu instrukcí pro IDU po vybrání instrukce z fronty žádá přes BIU její doplnění z adresy v paměti
- **IDU** (Instruction Decode Unit) – dekóduje instrukci, zjišťuje její délku a převádí do fronty ve formátu pro ALU
- **ALU** (Arithmetic - Logic Unit), provádí aritmetické a logické operace, přes BIU zapisuje na výstup

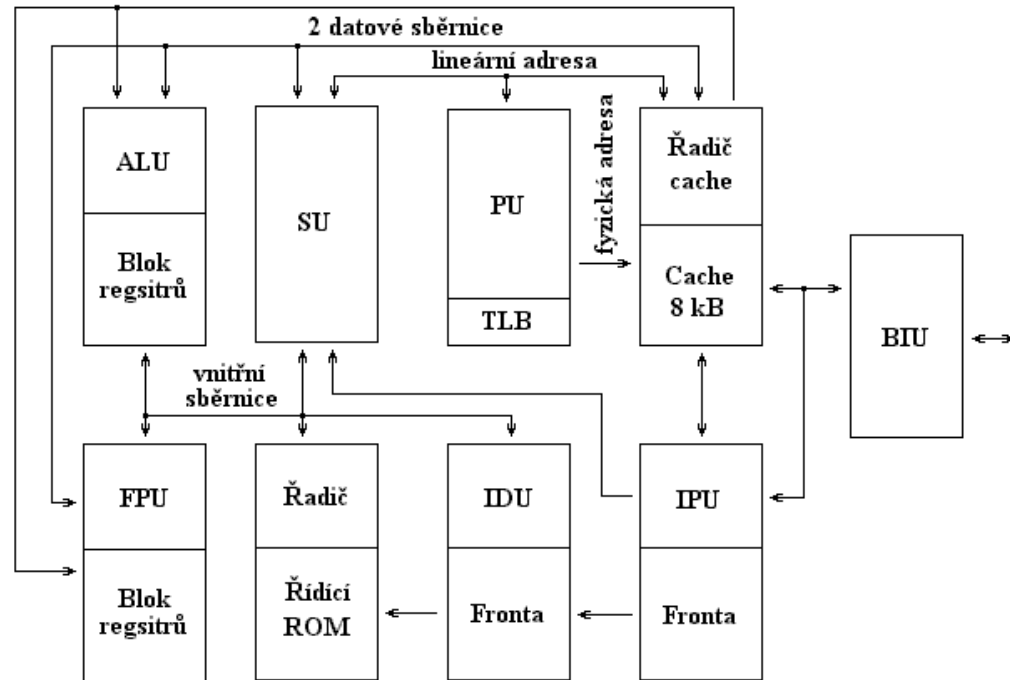

- **SU** (Segmentation Unit) – zajišťuje segmentaci paměti
- **PU** (Paging Unit) – jednotka pro stránkování paměti
- **TLB** (Translation Lookaside Buffer)

Mikroprocesor 80486

- Numerický koprocesor na čipu (FPU)
- Interní cache paměť 8kB
- (externí už u 386)
- Skalární procesor (má jednu frontu pro zřetězené provádění instrukcí - pipelining)

Pipelining

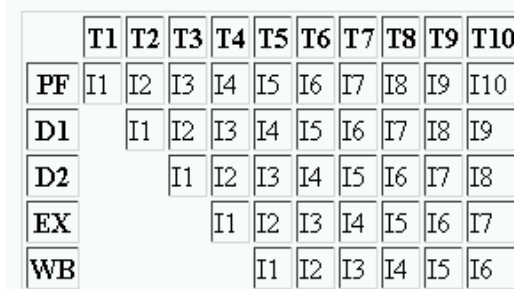
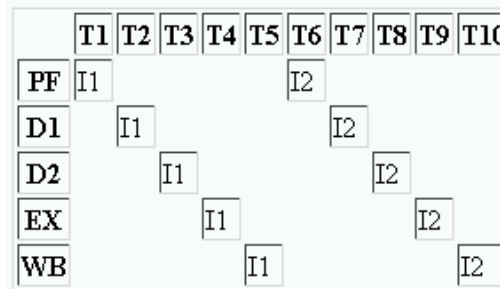
PF (Prefetch)

D1 (Decode₁) (délka a typ)

D2 (Decode₂) (výpočet adresy)

EX (Execution)

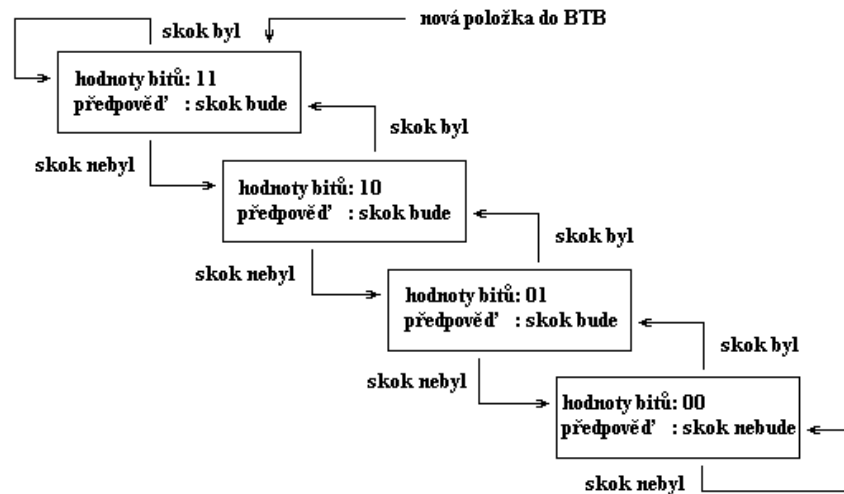
WB (Write Back)

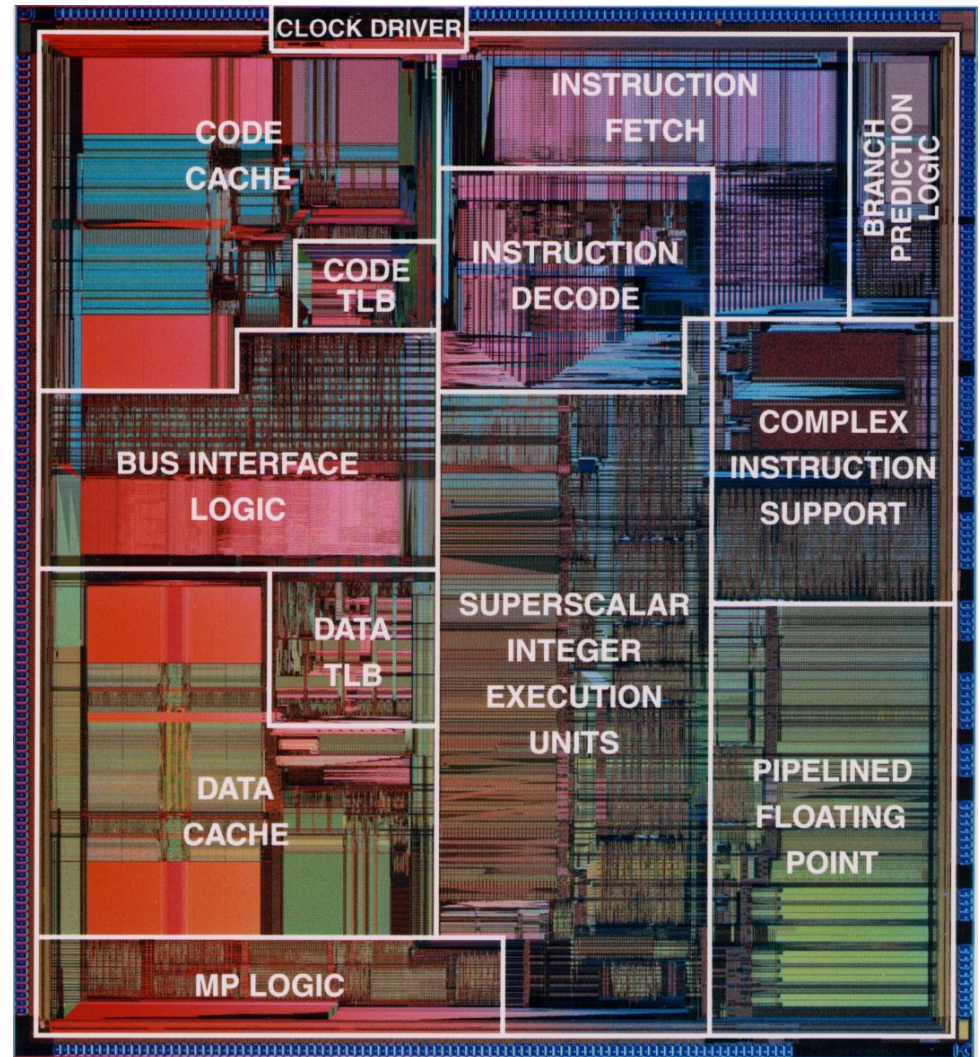
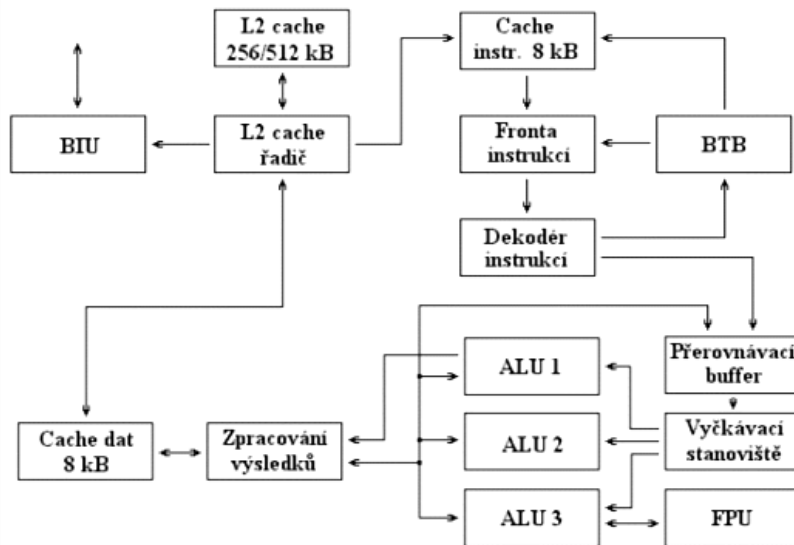
Mikroprocesor Pentium

- Superskalární architektura – dvě fronty U, V
- BTB
- rozdělení cache paměti na data + instrukce

- **Pentium Pro**
- Spekulativní provádění
- Přejmenování registrů
- Mikrooperace
- Integrace cache paměti do pouzdra (není na čipu)

Mikroprocesor Pentium Pro

Pentium 4, Pentium D...

Hyper-threading technology

- paralelismus na úrovni vláknů s efektivním využitím zdrojů
- dynamické přizpůsobování frekvence a napájecího napětí

Intel Virtualization Technology

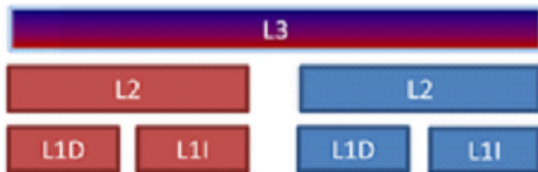
Pentium M, Core Duo...

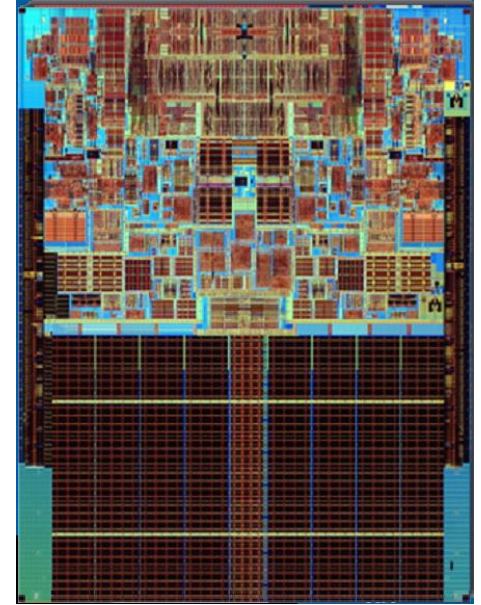
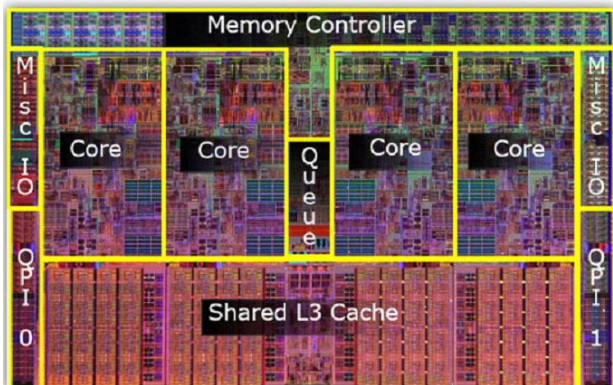
A další...

Core i7

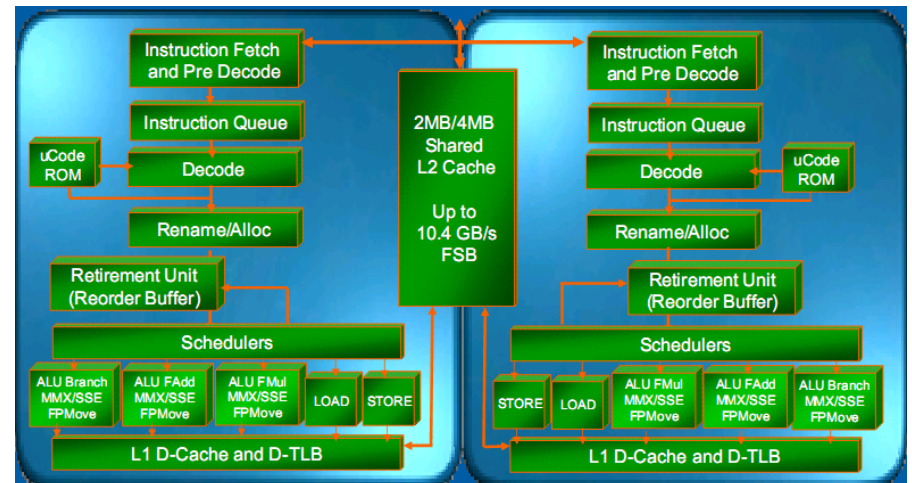
- 45nm, všechna jádra na jedné křemíkové desce
- integrovaný řadič DDR3
- Quick Path Interface místo FSB – pro graf. karty
- 1,65 V
- Turbo Mode, možnost vypnutí nepoužívaných jader

Nehalem

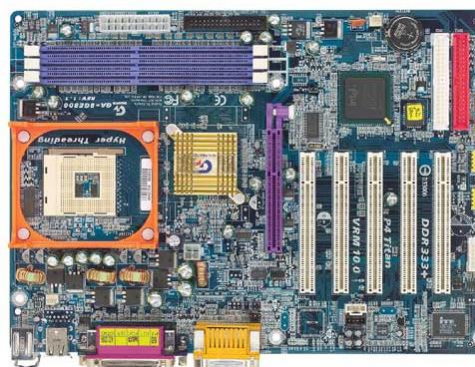
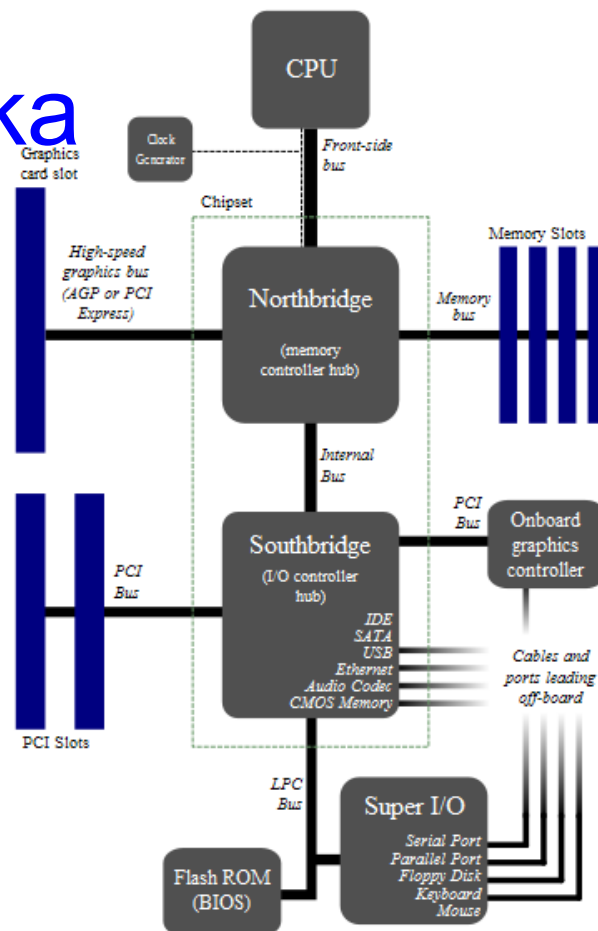
Core 2 Duo

Základní deska

Základní deska

- Mikroprocesor(y)
- „Vnitřní“ paměť RAM (příp. cache paměť)
- Obvody čipové sady
- Rozšiřující sběrnice (ISA, PCI, AGP, PCI Express)
- Sloty pro připojení rozšiřujících karet
- CMOS paměť
- Hodiny reálného času
- Akumulátor zálohující CMOS paměť
- Vstup / výstupní rozhraní LPT, RS-232, USB,
- Klávesnice, myš
- Rozhraní pevných disků (EIDE, SATA)
- Integrace grafické karty, zvukové karty, síťové karty, WIFI, infraportu

Sběrnice

sběrnice v PC

- PC Bus (8bit)
- ISA (16bit)
- VL-Bus (32bit)
- PCI (32/64bit)
- PCI-Express (sériová)

Plug and Play – úkoly:

- identifikace desky
- zjištění, které prostředky (IRQ, DMA, V/V, RAM a ROM adresy) deska potřebuje
- zjištění, které prostředky deska může použít
- nastavení prostředků tak, aby nedošlo ke kolizi
- vyhledání a konfigurace ovladače

Piny sběrnice PC-Bus

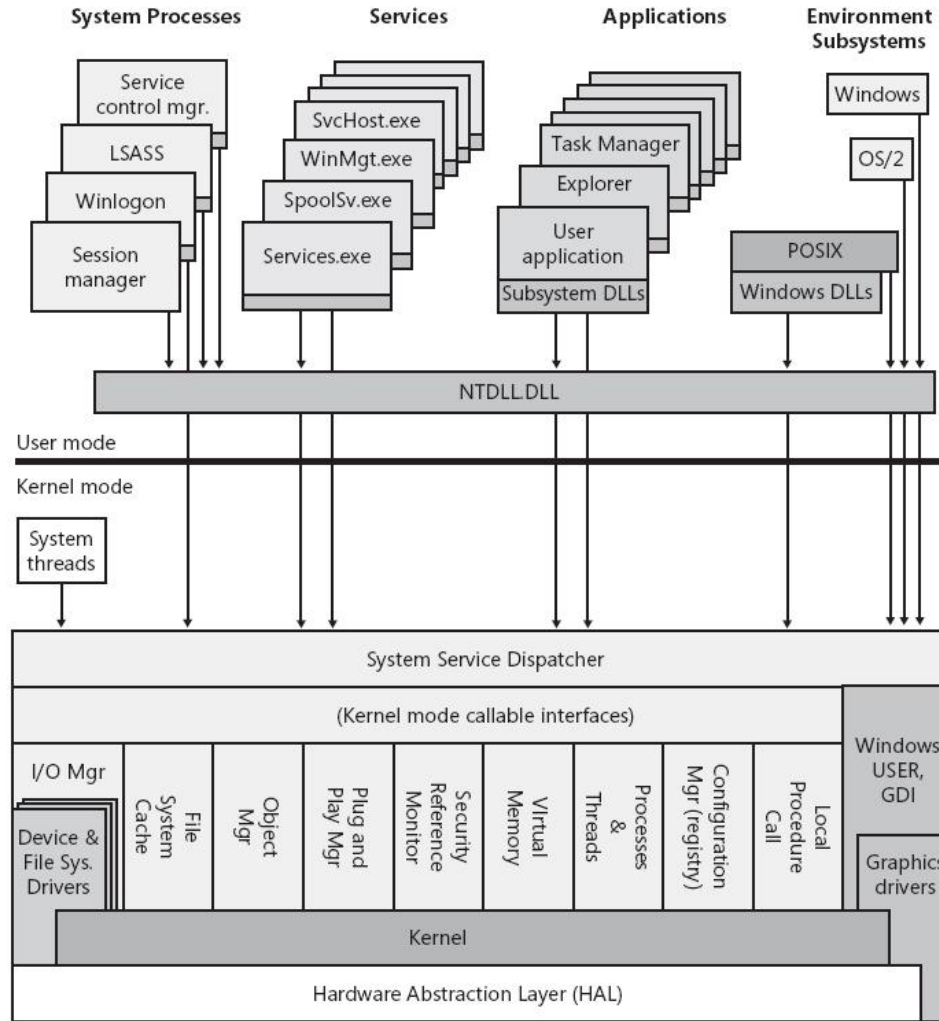
- datové (8)
- adresové (20)
- napájení, zem
- čtení x zápis, paměť x V/V z.
- řídicí signály
- IRQ
- DMA

Operační systém

OS je program.

- Řízení provádění (uživatelských) programů
  - správa procesů a vláken, přidělování času procesoru
  - časovač (preemptivní x kooperativní multitasking)
časování časově-kritických aplikací
- Správa systémových prostředků a jejich přidělování
  - správa paměti
    - přidělování, ochrana,
  - správa IO zařízení
    - zpracování přerušení

Operační systém Windows (NT→)

Hardware interfaces (buses, I/O devices, interrupts, interval timers, DMA, memory cache control, etc.)

Operační systém – ovladače

User-mode drivers – hlavně rozhraní mezi Win32 aplikací a kernel-mode drivery nebo komponentami OS (př. Vista – drivery tiskáren)

Kernel-mode drivers – provádí se v kernel módu jako část *Executive*. Jsou vrstvené.

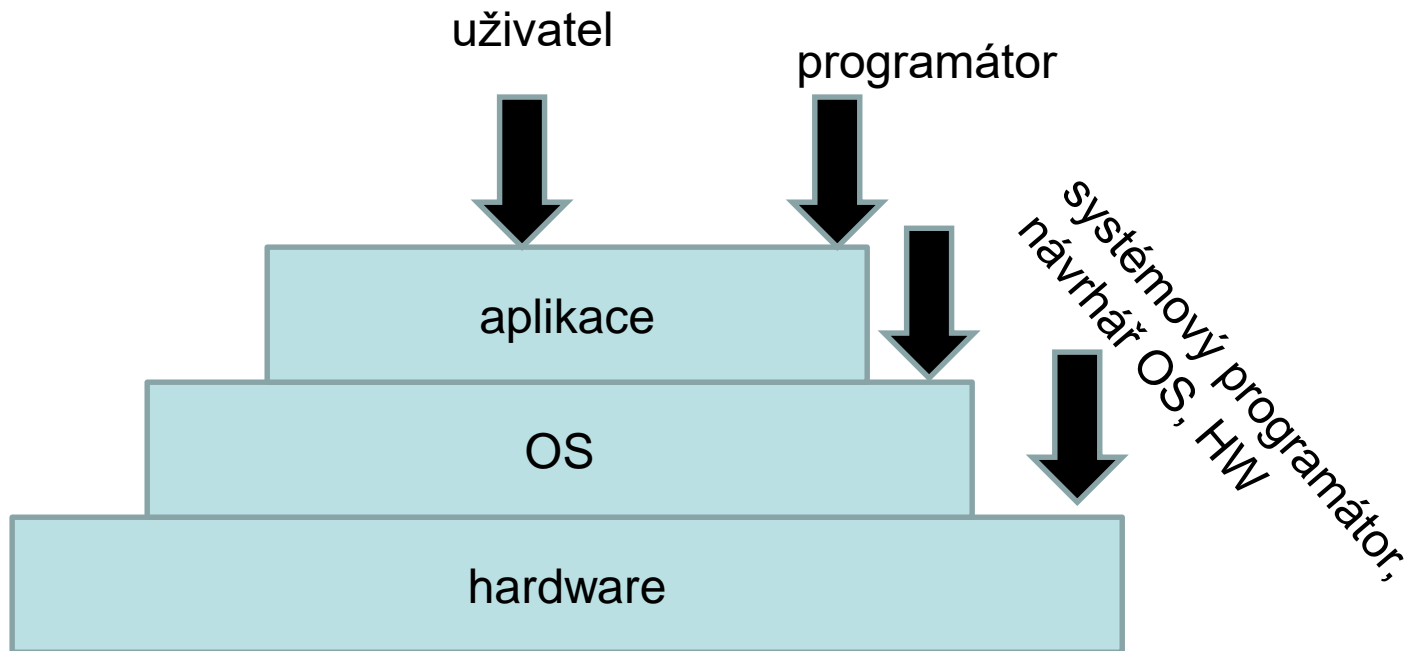
Vývoj ovladačů vyžaduje specializované znalosti.

Certifikace ovladačů, 64bitové systémy

Např. Windows Driver Kit (knihovny, nástroje, nápověda)

Operační systém - úrovně

Odkazy

Předměty na MU

- **FI PB151 Výpočetní systémy**
- **FI PB152 Operační systémy**
- **FI PV094 Technické vybavení počítačů**